

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3484026-1041506-DMO

Uw brief
15 december 2022

Datum 30 januari 2023
Betreft Kamervragen

Bijlage(n)
1

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de datum
en het kenmerk van deze
brief.*

Geachte voorzitter,

Hierbij zend ik u de antwoorden op de vragen van het lid Bevers (VVD) over het
'Rapport Wmo-toezicht 2021' (2022Z25281).

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Maarten van Ooijen

Antwoorden op Kamervragen van het lid Bevers (VVD) over het 'Rapport Wmo-toezicht 2021' (2022Z25281, ingezonden 15 december 2022).

Vraag 1:

Bent u bekend met het rapport 'Wmo-toezicht 2021' van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en het eerder dit jaar verschenen rapport van de Algemene Rekenkamer 'Een zorgelijk gebrek aan daadkracht'? 1) 2)

Antwoord 1:

Ja, met beide rapporten ben ik bekend.

Vraag 2:

Hoe beoordeelt u dit rapport in samenhang met de alarmsignalen die de Algemene Rekenkamer in april van dit jaar af heeft gegeven in het rapport over het niet daadkrachtig bestrijden van zorgfraude?

Antwoord 2:

Het rapport van de IGJ ziet op de stand van het kwaliteitstoezicht op de uitvoering van de Wmo 2015 van gemeenten over het jaar 2021. De jaarrapportage van de IGJ bevestigt het beeld dat het Wmo-toezicht zich de afgelopen onvoldoende heeft ontwikkeld en dat de kwaliteit van het toezicht op onderdelen onvoldoende is. Daarmee zie ik ook de noodzaak bevestigd tot de concrete verbetermaatregelen die ik met het veld formuleer.

Het rapport van de Algemene Rekenkamer richt zich met name op het rechtmatigheidstoezicht. Het rapport van de Algemene Rekenkamer onderstreept de noodzaak om toezichthouders en zorginkopers beter in staat te stellen hun werk te doen. De herinrichting van het Wmo-toezicht is in die zin een belangrijke maatregel die aansluit bij de aanpak van de minister voor Langdurige Zorg en Sport die erop gericht is de uitvoeringspraktijk te versterken. Voor meer informatie over de aanpak van niet-integere zorgaanbieders verwijs ik uw Kamer naar de hoofdlijnenbrief van de minister voor Langdurige Zorg en Sport van 29 juni jl.¹

Vraag 3:

Bent u op de hoogte van het gegeven dat gemeenten het toezicht op de hulp en ondersteuning die zij geven via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) nog steeds niet hebben verbeterd, terwijl de IGJ al jaren schrijft dat de kwaliteit van het toezicht te laag is? Hoe beoordeelt u het uitblijven van verbetering ondanks de herhaaldelijke constatering van de IGJ dat het toezicht onvoldoende is? Welke niet-vrijblijvende stappen zijn er afgelopen jaren gezet om het gemeentelijk toezicht te verbeteren?

Antwoord 3:

Daar ben ik van op de hoogte. In de afgelopen jaren is al een aantal belangrijke stappen gezet om het Wmo-toezicht te professionaliseren. Zo hebben de VNG en GGD GHOR Nederland in de afgelopen jaren een leernetwerk van Wmo-toezichthouders opgezet. Deze toezichthouders hebben de mogelijkheid om deel te nemen aan trainingen en intervisiebijeenkomsten, hebben de beschikking tot lesmateriaal en e-learnings en kunnen deelnemen aan leerkringen. Op deze manier wordt het kennisniveau van de toezichthouders op peil gehouden en kunnen toezichthouders die nieuw zijn in het vak, laagdrempelig en snel een

¹ Kamerstuk 28828, nr. 133

netwerk en kennis opbouwen. Ook heeft de VNG de afgelopen jaren diverse handreikingen² ontwikkeld om de uitvoeringspraktijk te ondersteunen. Eerder is ook het afsprakenkader en draaiboek voor het toezicht sociaal domein vernieuwd met het oog op de samenwerking tussen de Rijksinspecties, gemeenten en Wmo-toezichthouders en is een factsheet 'Wettelijke kaders toezicht Wmo 2015 en Jeugdwet' ontwikkeld.³

De IGJ heeft echter de afgelopen jaren meermaals geconstateerd dat het Wmo-toezicht zich onvoldoende ontwikkeld en dat de kwaliteit niet voldoende is. Dat een verbetering de afgelopen jaren is uitgebleven, ondanks deze herhaaldelijke constatering en inzet, toont de noodzaak om nu niet-vrijblijvende stappen te ondernemen.

Daarom werk ik samen met het veld (VNG, gemeenten, Wmo-toezichthouders, IGJ, GGD-GHOR en TSD), op basis van de aanbevelingen uit een onderzoek van Significant⁴ een gezamenlijk beleidskader uit. In dit beleidskader worden concrete verbetermaatregelen voorgesteld om het kwaliteitstoezicht te verstevigen. In eerdere brieven heb ik aangekondigd dat ik daarbij inzet op de volgende elementen:

1. Het steviger wettelijk verankeren van het gemeentelijk toezicht langs de volgende lijnen:

- Het creëren van **waarborgen voor onafhankelijkheid** van het toezicht.
- De **verplichting voor gemeenten om toezichtbeleid te formuleren** op basis waarvan de Wmo-toezichthouder een werkplan opstelt.
- **Transparantie in het toezichtbeleid** met de verplichting in beginsel zoveel mogelijk toezichtrappontages openbaar te maken, tenzij zwaarwegende omstandigheden daaraan in de weg staan.
- Tevens onderzoek ik de mogelijkheid om het college van B&W te verplichten (in beginsel) **opvolging te geven aan aanbevelingen uit rapportages** van de toezichthouder.

2. Het opstellen en (laten) uitvoeren van een stimulerings- en implementatieprogramma gericht op de verbetering van de kwaliteit van het Wmo-toezicht.

3. Het nader bepalen van het gewenste schaalniveau voor de Wmo-toezichthouder.

Uiterlijk eind van het eerste kwartaal 2023 informeer ik de Kamer nader over de concrete verbetermaatregelen die ik in samenwerking met het veld heb geformuleerd.

Vraag 4:

Welke oorzaken liggen ten grondslag aan de constatering dat gemeenten het verbeteren van hun toezichthoudende taak niet lijken te prioriteren?

Antwoord 4:

Uit het onderzoek van Significant volgt dat gemeenten een grote beleidsruimte hebben gekregen om uitvoering te geven aan de Wmo 2015. Dit geldt ook voor de inrichting van het (kwaliteits)toezicht op de uitvoering. Gemeenten hebben daar in

² Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), 2020, 'Transparant Wmo-toezicht: handreiking over openbaarmaking van toezichtrappontages'; Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), 2020, 'Handreiking Wmo-toezicht'

³ Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), 2017, 'Afsprakenkader en draaiboeken'; Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), 2017, 'factsheet wettelijke kaders toezicht Wmo 2015 en Jeugdwet'

⁴ Kamerstukken 29538 en 34104, nr. 331

de afgelopen jaren naar eigen inzicht op basis van de praktijk invulling aan gegeven. Hoewel alle gemeenten een toezichthouder hebben aangesteld en daarmee in die zin voldoen aan de eisen die zijn gesteld in de wet, blijkt uit de rapportages van de IGJ en het onderzoek van Significant dat de inrichting, organisatie en beschikbare capaciteit van het Wmo-toezicht te divers is. Zowel de IGJ als Significant geven aan dat nadere kaders helpend zouden (kunnen) zijn om het (kwaliteits)toezicht op de uitvoering van de Wmo op een hoger niveau te krijgen.

Daarom heb ik met het veld verbetermaatregelen geformuleerd om te bepalen welke nadere kaders er nodig zijn om overal tot kwalitatief en professioneel kwaliteitstoezicht op de Wmo 2015 te komen.

Vraag 5:

Kunt u kwantificeren hoeveel zorggeld er weglekt doordat het toezicht niet op orde is? Hoeveel toezichtcapaciteit had van deze gelden gecreëerd kunnen worden?

Antwoord 5:

Hier zijn op landelijk niveau geen gegevens over beschikbaar.

Vraag 6:

Welke consequenties zijn verbonden aan het verzaken van de plicht om geweldsincidenten en calamiteiten te melden, gezien het feit dat een derde van de gemeenten hier geen meldingen van krijgt?

Antwoord 6:

Artikel 3.4 Wmo 2015 verplicht de aanbieder om de toezichthouder onverwijld melding te doen van iedere calamiteit en ieder geweldsincident die bij de verstrekking van een voorziening heeft plaatsgevonden.

Gemeenten kunnen consequenties verbinden aan het feit dat een aanbieder verzaakt aan deze verplichting te voldoen. Dat kan zowel privaatrechtelijk (door hier in de contractering sancties aan te verbinden) als publiekrechtelijk, bijvoorbeeld door toepassing van bestuursdwang (artikel 125 Gemeentewet).

Vraag 7:

Zijn er handvatten om te zorgen dat meer toezichthouders een jaarrapport opstellen, gezien het feit dat slechts de helft van de toezichthouders dit doet? Hoe wilt u ervoor zorgen dat de rapporten vaker openbaar worden gemaakt?

Antwoord 7:

Op dit moment is er voor gemeenten en Wmo-toezichthouders geen verplichting om een jaarrapport op te stellen of toezichtrapportages openbaar te maken. Met het veld heb ik de afgelopen periode concrete verbetermaatregelen geformuleerd met als doel het Wmo-toezicht stevig te verbeteren. Onderdeel van de verbetermaatregelen is het voornemen nadere wettelijke kaders te formuleren, waaronder een verplichting voor gemeenten om in beginsel zoveel mogelijk toezichtrapportages openbaar te maken. Daarnaast ben ik voornemens voor te stellen in de Wmo 2015 op te nemen dat het tot de taak van de Wmo-toezichthouder behoort jaarlijks een verslag op te stellen dat wordt aangeboden aan het college van B&W en de gemeenteraad. In het verslag kan de toezichthouder voorstellen doen die zij in het belang van de kwaliteit en continuïteit van de maatschappelijke ondersteuning nodig acht. In het implementatieprogramma, waarin een deel van de verbetermaatregelen die in het beleidskader worden voorgesteld moeten landen, zal daarnaast aandacht zijn voor het toerusten van gemeenten bij het proces van openbaarmaking van

rapportages. Daarbij kan de handreiking 'Transparant Wmo-toezicht: handreiking over openbaarmaking van toezichtrapporten' van de VNG als basis kan dienen.

Vraag 8:

Wat is uw huidige verwachting van de ontwikkeling van het toezicht in 2022 en 2023? Zijn er concrete aanwijzingen voor de juistheid van die verwachting?

Antwoord 8:

Ik ben voornemens aan het einde van het eerste kwartaal in 2023 de Kamer uitgebreid te informeren over de concrete maatregelen om het Wmo-toezicht te verbeteren. Voor het zomerreces zou ik graag willen starten met een wetgevingstraject en een implementatieprogramma. De inzet nadere wettelijke kaders te formuleren voor het Wmo-toezicht zal tijd kosten, maar met het implementatieprogramma wil ik gemeenten toerusten om al zoveel mogelijk in de voorgestelde richting de benodigde stappen te zetten om het toezicht te verbeteren.

Vraag 9: Bent u het eens dat het toezicht in de loop van 2023 op significante wijze verbeterd, en op een acceptabel niveau, moet zijn?

Antwoord 9:

Ik ben het met u eens dat de rapportages van de IGJ aanleiding kunnen zijn voor gemeenten om het toezicht significant te verstevigen. Tegelijk constateer ik dat er behoefte is aan duidelijkere kaders in de wet. De huidige wettelijke kaders bieden veel beleidsruimte aan gemeenten ten aanzien van de inrichting van het Wmo-toezicht, dat heeft er ook voor gezorgd dat de uitvoering heel divers is vormgegeven. Tegelijkertijd geeft dit ook ruimte voor gemeenten om dit jaar al verbeteringen door te voeren in de richting die wordt voorgesteld in het gezamenlijk beleidskader. Zoals opgemerkt zal de voorgenomen inzet om nadere wettelijke kaders te formuleren echter tijd kosten.

Vraag 10:

Kunt u aangeven op welke meetbare punten u deze verbeteringen in het toezicht gaat toetsen?

Antwoord 10:

De IGJ blijft conform de wettelijke taak jaarlijks de uitvoering van het Wmo-toezicht monitoren. Daarbij zal ook aandacht zijn voor de voorgenomen verbetermaatregelen die gezamenlijk met het veld zijn geformuleerd. Bij een eventuele wetswijziging zal ook aandacht zijn voor monitoring en evaluatie.

Vraag 11:

Kunt u toezeggen dat medio 2023 het in de brief aangekondigde beleidskader Wmo-toezicht gereed en geïmplementeerd is?

Antwoord 11:

Mijn voornemen is om aan het einde van het eerste kwartaal 2023 de Kamer uitgebreid te informeren over de concrete maatregelen die ik ga nemen om het Wmo-toezicht te verbeteren, op basis van het aangekondigde beleidskader. Omdat een deel van die concrete maatregelen bestaat uit wetswijzigingen, kunnen niet alle verbetermaatregelen direct worden geïmplementeerd. Met het implementatieprogramma wil ik gemeente ertoe bewegen vast zoveel mogelijk in de voorgestelde richting te werken.

Vraag 12:

Op welke manier zal de aangekondigde verplichting voor gemeenten om toezichtbeleid te formuleren, op basis waarvan de Wmo-toezichthouder een werkplan opstelt, worden gehandhaafd?

Antwoord 12:

Mijn voornemen is om in de Wmo 2015 op te nemen dat gemeenten (expliciet) toezichtbeleid formuleren in het beleidsplan en daarover regels stellen in de verordening. Onder meer op basis daarvan kan de Wmo-toezichthouder een werkplan opstellen. Als dit in de wet wordt opgenomen is dat een verplichting waar het college van B&W zich toe dient te verhouden. Het is in beginsel aan de gemeenteraad daar controle op uit te oefenen.

1) Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, 13 december 2022, 'Kwaliteit Wmo-toezicht blijft laag' (<https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2022/12/13/kwaliteit-wmo-toezicht-blijft-laag>)

2) Algemene Rekenkamer, 14 april 2022, 'Een zorgelijk gebrek aan daadkracht' (<https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2022/04/14/een-zorg-gebrek-aan-daadkracht>)